

LEVELEK A SZERKESZTŐSÉGHEZ

Házikönyvtár-elemző

Manapság, amikor az ismeretszerzés egyre újabb és gyorsabb módszereket keres, a tanítás maga pedig forradalmi módon átalakul, nem érdektelen egy kicsit elgondolkodni házi könyvtárunk és annak hasznossága fölött. Nem egyszerű gazdaságossági szempontból, bár a mai megnövekedett könyvkiadás idején ilyesmi is számításba jön. A kérdés sokkal inkább ismeretelméleti. Az elemzés feleletet adhat ilyen kérdésekre: könyveink vásárlása-válogatása megfelel-e igényeinknek, érdeklődési körünknek, jellemünknek? Mert hiszen e fogalmak között egyenes összefüggés van. Ha igaz, hogy „madarat tolláról, embert barátjáról“ és ha „a könyv a legjobb barát“, akkor az is igaz, hogy embert könyvéről...

Milyen könyveket vegyünk a jövőben? Hiszen a televízió, a hanglemezek, a mágneses szalagok, diafilmek, házi tanulógépek, ha nem is teszik szükségtelenné könyveinket, de szerepüket módosítják.

Először is meg kell mondanom, kinek a könyveiről van szó, habár ennek a könyvekből is ki kellene derülnie.

Műegyetemet végeztem 1952 és 1957 között. Szakmám a gépipari gyártástechnológia. A munkában eltöltött éveim száma 12, ebből: 6 év műhelygyakorlat, 4 év tervezés, 2 év egyéb műszaki munka, 10 év szakiskolai oktatás az üzemi munkával párhuzamosan.

Könyvvásárlási szempontok: a könyvet szeretem és használom. Mégis, első perctől kezdve a vásárlást szigorral végeztem; az általános műveltséget nyújtó könyvek közül csak azokat vettem meg, melyek nem egyszeri elolvasásra valók; amikor valamilyen tárgykörből jobb kiadású könyv jelent meg, a régebbit eladtam.

Főleg ezek a szempontok magyarázzák könyveim viszonylag alacsony számát. Saját könyveim mellé persze sokszor kértem kölcsön könyveket ismerősöktől, könyvtárból. A kölcsönzések határát azonban — az egyszerűség kedvéért — nem vettem figyelembe.

Az első lépés a könyvek osztályozása. A következő csoportokat alakítottam ki:

ALTALÁNOS RÉSZ

- B — Bölcelet, jog, politika, logika
- CS — Család, nevelés, lélektan
- E — Egészségvédelem, természetjárás
- F — Fényképezés
- H — Háztartás, lakáskultúra
- II — Ifjúsági és gyermekirodalom
- INY — Nyelvészet, szótárak
- IR — Regények, elbeszélések, esszék
- K — Képzőművészet, építészet
- M — Mindenféle
- TI — Természettudományi ismeretek, népszerűsítő munkák

- TF — Történelem, földrajz, útleírás
- V — Versek
- Z — Zene, tánc, színház

SZAKMAI RÉSZ

- A — Általános
- GT — Géptervezés
- GY — Gyártástechnológia, gyártóeszközök
- MT — Mérések, tűzések
- T — Textilipar
- Ü — Üzemszervezés
- VT — Villamosságtan

Ezután minden fejezetre vonatkozóan külön-külön megállapítottam azt a mértéket, amely szerint egy könyvet teljesen kihasználnak tekintek. Íme néhány példa:

Nevelésre vonatkozó könyv (Cs) — ha áttanulmányoztam az egész kötetet, s akár iskolai munkámban, akár a családban valamilyen részét alkalmaztam;

Fényképezés (F) — ha átolvastam, kijegyzeteltem és a benne foglaltakat alkalmaztam;

Regény (R) — ha elolvastam az utolsó 6—8 évben;

Verseskötet (V) — ha elolvastam a versek nagy részét, ha havonta legalább egyszer előveszem, s ha ismerek belőle „betéve“ 4—5 verset;

Szakkönyvek (például Gy) — ha felhasználtam legalább 2—3 fejezetét akár az egyetemi évek alatt, akár azután.

Ezek a szempontok — jól tudom — vitathatók. Nem is akarom egyiket sem általános rangra emelni.

A teljes használati érték mellett még megkülönböztettem 5 fokozatot: teljesen használatlan könyvek 0%; alig használt könyvek 5%; keveset használt könyvek 25%; közepesen használt könyvek 50%; kézikönyvek, amelyek a legkedveltebb olvasmányok, 200%.

Most pedig átadom a szót a számoknak.

KÖNYVEIM ANYAGI ÉRTEKE

	általános	szakmai	összesen
Az elemzett könyvek száma	123	67	190
a könyvek értéke lejben	4987	2047	7034
darabonkénti átlagár (többkötetes lexikális művek nélkül)	28,5	15,5	26,8

A felállított mérce szerint minden csoportnak meghatároztam a használati fokát. Az eredményeket a következő táblázat tartalmazza:

KÖNYVEIM HASZNÁLATI FOKA

	Általános												Szakmai							
Csoport	B	CS	E	F	II	INY	IR	K	M	TI	TF	V	Z	A	GT	GY	MT	T	Ü	VT
%	17	31	34	30	39	10	27	18	22	33	28	7	32	19	13	27	25	0	18	10

Az adatok magyarázatra szorulnak. Bármennyire körültekintően végeztem a használati fok meghatározását, az eredmények itt-ott mégis ferdek.

Helyes értéket kaptam a B, F, INY, K, M, V, A, GY csoportnál. Közülük az F csoport kedvenc időöltésem forrásanyaga, a Gy csoportot pedig saját szakmám könyvei alkotják.

Mivel az osztályozás módszere nem vette figyelembe a könyvek tartalmát, csupán darabszámát, néhány népszerűsítő könyv megemelte s ezáltal elferdítette az E, TI, TF és a Z csoport használati fokát (az M csoportnál fordított helyzet állott elő).

A T és Ü csoportnál nem hagyhatom figyelmen kívül az üzemi könyvtárból kölcsön kért könyvek hatását.

Ha most szembesítem könyveim pénzben számított anyagi (nyers) értékét a tényleges használati fok szerint mért (módosított) értékkel, tulajdonképpen utólsó 10—15 évem művelődési bizonyítványát kapom (l. az I. ábrát a túloidalon).

Vizsgálatom során kiderült, hogy 41 könyvemet egyáltalán nem használom, a könyvek többsége (68 darab) alacsony kihasználtságú, a jól kihasznált könyvek száma pedig kevés. Visszás a helyzet.

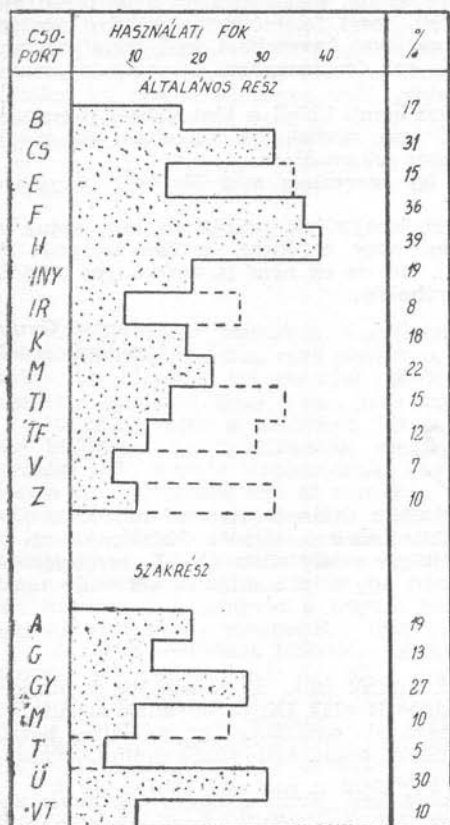
Ha eltekintünk az ajándékba kapott könyvektől, leszögezhetjük: teljesen tőlünk függ, hogy ne legyen használatlan könyvünk. Viszont az ügyet nagymértékben befolyásolja a könyvkiadás. Világítsam meg ezt egy példával. Közeli ismerősöm világtörténelmi forrásanyagot keresett, sok adat nélkül, inkább értelemeszerű összefüggésekkel, 100—150 oldalon. Nem kapott. Ha „nekivág“ egy 1000 oldalas könyvnek, elvész az adatokban, célját nem érte el, a könyv pedig... kihasználatlan. Nincs tehát ugyanaz a téma időnk és beállítottságunk szerint több módon feldolgozva.

Könyveink használati fokát a magánkönyvtár és a közkönyvtárak kialakulatlanság viszonya is csökkenti. Még nem vagyunk eléggé hozzászokva a könyvkölcsönzéshez. Vásárlásunk szempontja sokszor a „megkívánás“, nem pedig a hasznosság. Ha egy könyvet kevésbé használunk, vagy pedig csak időszakosan, inkább ki kellene kölcsönöznünk.

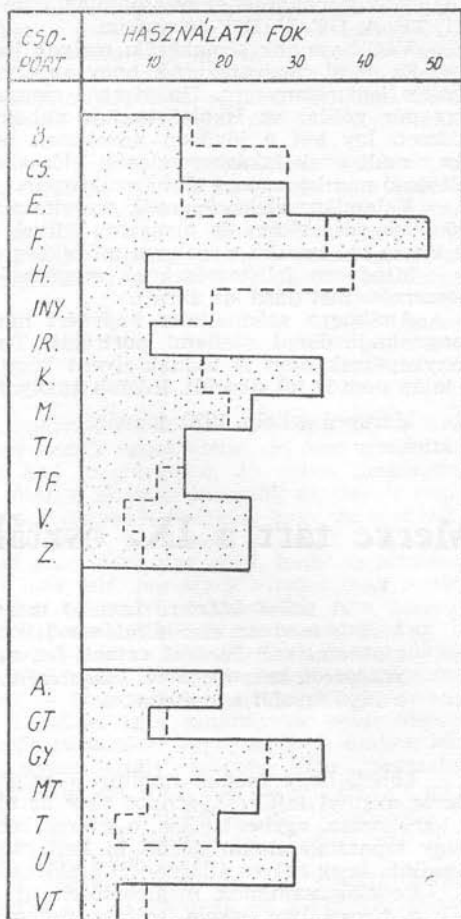
Ugyancsak „rontják“ a könyvek használati fokát az új, korszerű ismeretszerzési lehetőségek is, melyekről az elemzés kezdetén már szóltam. A század elején a könyv még szinte egyeduralgó volt. És ma? Új lehetőségek bukkannak fel napról napra, s lassan megdöngyik kialakítja a maga helyét a többi között, kidomborítja előnyeit más eszközökhöz képest. Erről írni azonban meghaladja az én vállalkozásom kereteit.

Most pedig — nem mintha az eddigiekről mindent elmondtam volna — hátra lenne még házi könyvtárunk továbbfejlesztési terve. E nélkül nem volna befejezett a könyvelemző.

1. KÖNYVEIM IGAZI ÉRTEKE
2. KÖNYVTÁRAM FEJLESZTÉSI TERVE

--- NYERS ÉRTÉK
— MODOSÍTOTT ÉRTÉK

--- MAI HELYZET
— TERV

A könnyebb megértés végett cseréljük fel a „könyv” fogalmát az „érdeklődési kör” fogalmával, a „használati fok”-ot pedig az „ismeretmennyiség”-gel.

Kiindulva házikönyvtáram mostani helyzetéből, egy sor érdeklődési kör újabb forrásanyagot kíván. Az okok persze teljesen egyéniék, mint sok minden ebben az elemzésben.

Egészségvédelem, természetjárás — ezt a témakört egyrészt a saját egészségemben jelentkező hézagok, másrészt a gyermekek természetjárásra való szoktatása igényli.

A jövőben szeretnék többet foglalkozni a fényképezéssel és a gyermekek művészi tájékozódásának kialakításával.

Ügyszintén szeretném, ha a jövőben a versolvasás és zeneismeret nagyobb becsben állna a családban.

Szakmai vonatkozásban nehéz az előrelátás, mivel az üzem, ahol dolgozom, gyorsan fejlődik, s ezért elég gyakoriak a munkakör-változtatások. Jelenlegi beosztásom főleg mérés-technikai, textilipari és gépgyártástechnológiai szakismereteim bővítését kéri.

Más témakörök előreláthatólag nem igényelnek bővítést. Ilyenek a B, IR, M, TI, TF, A, GT, Ú, INY jelzésűek.

Végül vannak témakörök, melyek iránt az érdeklődés előreláthatóan csökkenni fog. Ez azzal magyarázható, hogy az elmúlt évek során többször szükség volt időszaki ismeretanyagra. Ha viszont megszűnik az ok, megszűnik az okozat is. Íme egy pár példa: az iskolai tanítás abbamaradt, mert felemészette minden szabad időmet. Így hát a jövőben neveléssel, pedagógiával kevesebbet kell foglalkoznom. Az elmúlt évek lakásberendezési időszakában sok forrásanyagot áttanulmányoztam. Hasonló munkára sincs többé szükségem.

Valamikor elektromérnök szerettem volna lenni. Ebből a témakörből sok szak-könyvet vásároltam és olvastam. Mivel a dolgok másképpen alakultak, ez az ág is vissza fog kerülni a szakmai műveltség átlagos színvonalára.

Míndezen felismeréseknek megfelelően így terveztem meg jövőbeli könyvtár-beszerzéseimet (lásd az ábrát).

Amikor a szemléltetés kedvéért mindezt lerajzoljuk, valójában megkapjuk a magunk jövőbeni szellemi portréját. Tudom, hogy ez kissé furcsán hangzik. A fényképezsek nem is tudnak ilyent készíteni. No de ez nem is szokványos portré, s talán nem is jól sikerült. Inkább amolyan próbakép.

Marosvásárhely, 1970. január.

Jancsó Gyula
gépészmérnök

Merre tart a IX. osztály?

A tízévi kötelező tanulás megvalósulása útján a jelenlegi tanévben alakultak meg az első általános iskolai kilencedik osztályok. Oktatásunk ez új alakzatai sok kérdést vetnek fel, vita folyik a népiskola IX—X. osztályainak jellegéről, tananyagáról, küldetéséről, ezért úgy véljük, célszerű két tanár ilyen irányú levelét közzétenni.

1.

Lehet, hogy csupán napihír jelentőségű, amiről írok, de tudom, hogy ország-szerte mennyi fejtörést, gondot okoz az általános iskolák IX. osztályának egyáltalán a létrehozása, egybentartása, a gyermekek megfelelő oktatása. Úgy gondolom tehát, hogy tapasztalatainkat sűrűn ki kell cserélnünk, sokat kell vitatkoznunk, kísérleteznünk, hogy helyes álláspontot alakíthassunk ki.

Pedagógusainknak meglehetősen új utakon kell járniuk, hogy megvalósíthassák a tízosztályos iskola sajátos programját. Mi úgy véltük, hogy elsősorban a tudományos-műszaki forradalom célkitűzéseivel kell összehangolnunk az általános iskola felsőbb osztályainak tananyagát, ezért már a kilencedikben nagy súlyt helyezünk a *gyakorlati* oktatásra. A Nagykárolyi 1. számú Általános Iskolában a tanulók három mesterségben nyernek alapos gyakorlati képzést: a fiúk az asztalosmunkában és gépkocsivezetésben, illetve -szerelésben, a lányok pedig a varrásban. A tanulók gyakorlati oktatása elsősorban az iskola műhelyeiben történik, de üzemekben is, így például a Kraszna vállalat asztalos-részlegén, a Szorgalom varrodáiban és a Sirca autójavitó műhelyében.

Hogy mindezt megtehesük, már jó előre jelentős befektetéseket eszközöltünk, gazdagítottuk iskolánkat. Megnagyobbítottuk az iskola lakatos-, illetőleg elektro-technikai műhelyét, ez 32 000 lejbe került, nem számítva a tanulók és tanárok önkéntes munkáját. 1969 nyarán két laboratóriumot hoztunk létre: fizikai-kémiai és földrajzit. Megemlítem azt is, hogy a villany, víz bevezetéséhez a helyi néptanács mellett a szülői bizottság is hozzájárult, valamint a tantestület is önkéntes munkával. Ugyanúgy a szemléltető anyag, a kísérletekhez szükséges nyersanyagok, valamint a növények, ásványok gyűjtésében tanárok, mesterek, tanulók egyaránt kivették részüket. Laboratóriumaink — mondhatni — az összefogás, a hivatástudat gyümölcsei.

Szeretném, hogy mindez ne tűnjék üres, kopott frázisnak vagy hiú öndicséretnek. Mert valóban nem kicsiny dolgokról van szó. Egy olyan kisvárosban, mint Nagykároly, s nem is díceumban, hanem általános iskolában elértük például azt, hogy a kémiai, fizikai kísérleteket modern laboratóriumokban végezzük. A tanár

vezérlőaszta például villany-összeköttetésben áll a tanulók asztalaival. Ez kiterjedt, sokágú nevelői munkát, termelőtevékenységet s még sok mindent tesz lehetővé! A tanulók maguk végzik a víz elektrolízisét, desztillálását, mérik az erőt dinamóméterrel, más készülékekkel az áram feszültségét, s önálló kísérletek nyomán ismerik föl a föld gravitációs terét, a villany jelenlétét. Mi több, már kibernetikai kísérleteket is folytatunk. A laboratóriumok nyilván jó lehetőséget nyújtanak a diákok műszaki köreinek tartalmassá tételéhez.

A tanév kezdete óta eltelt néhány hónap igazolta reményeinket. Minden tan-köteles, kilencedik osztályba való gyermek iskolába jár, és kitart ma is a tanulás mellett. Ha komolyan vesszük tudományos-műszaki hagyományainkat — Nagykaroly egyet-mást felmutathat ezen a téren —, és ha tudatosan törekszünk arra, hogy „technikai nemzetiség” jellegünket egyre inkább kidomborítsuk, akkor a tízosztályos iskolát, oktatásunknak ezt az új vívmányát is meg kell tanulnunk kiaknázni.

Nagykaroly, 1970. január.

Deák András
aligazgató

2.

Osztályfőnöke vagyok a maroshévízi általános iskola IX. osztályának. A nyáron, amikor elvállaltam, csak sejtettem, hogy minek nézek elébe, de nem gondoltam volna, hogy épp ennyi gondnal, kérdéssel kell megbirkózni. Jó volna megosztani ezeket a gondokat, hogy a megoldás útját többen, közösen keressük és járjuk végig.

Kezdjük talán a kérdéssel: kik is a tanítványok? Anélkül, hogy minősítésükkel különösebben foglalkoznék, megjegyzem, hogy a diákok a nyolc osztály elvégzése után sokfelé tájékozódnak. Van, aki már eleve úgy dönt, hogy az általános iskola IX. osztályába lép, és nem kopogtat más felé, némelyek viszont csak azután választják ezt az iskolaformát, miután liceumba vagy szakiskolába nem sikerült bejutniuk. Tehát sokféle gyermek gyűl itt össze. Sokféleségüket fokozza az is, hogy egy-egy IX. osztály több iskolából verbuválódik. Nos, ezeknek a tanulóknak olyan tananyagot adtunk, hogy ha mind jeles volna, akkor is nagy szorgalommal kellene ülnök a könyv s a jegyzet mellett — hogy arról ne is beszéljek, mennyi bajunk volt az év megkezdése után még hetekkel is a tankönyvek beszerzésével.

Sokat beszélhetnék különféle kérdésekről, például a fegyelemről. A diákok közt ugyanis sok van, aki már úgy hitte, hogy a nyolc osztály elvégzése után „megszabadult” a tanulástól, most pedig kiderül, hogy még két évet kell járnia. Emiatt mérges, és nemtetszését, amikor csak alkalmá van rá, kimutatja. Az idegesebbje és szemtelenebbje nemritkán csúf jelenetet, botrányt is rendez. Jó néhány diák nem jegyzetel, nem hozza el rendszeresen füzeteit, ellenőrzőkönyvét.

A fő kérdés azonban a tananyag. Már jeleztem, hogy milyen zsúfolt, nehéz. Minderről persze lehet vitatkozni, véleményem szerint azonban az a kérdés, milyen jellegű ez a tananyag. És mi a célja? Az-e, hogy az elméleti liceumokhoz hasonló általános műveltséget nyújtson, de — természetesen — szerényebbet, avagy gyakorlati, mondhatni termelési ismereteket? A tananyag erre a kérdésre nem ad világos választ. Lehet, hogy nem is dönthető el ez egykettőre, már az első évben, bizonyára többszintűs kísérletezésre van szükség. A magam részéről föltétlenül a *gyakorlati, műszaki* jellegű oktatásra szavazok.

Ebben a vonatkozásban megjegyzem, hogy — most ugyan román szakos tanár vagyok — ifjú koromban kitanultam az asztalosmesterséget. Ennek később mint tanár és iskolaigazgató gyakran hasznát vettem, hosszú éveken át tanítottam famegmunkálásra a gyermekeket, s tapasztalhattam, hogy ennek a mesterségnek Hargita megyében gazdag a hagyománya, s ma is nagy a jelentősége. Ezen túlmenően azonban a gyermekek műszaki érdeklődését ebben az iskolatípusban különösen ki kellene aknázni, hiszen nyilvánvaló, hogy az általános iskola X. osztályának végzettjei gyakorlati pályát választanak.

Ilyen természetű a szülők kérése is. A tanév kezdete előtt sokat kilincseltem a szülőknél, nem egy házba többször is be kellett nyitnom, míg rábírtam az elzárkózó apákat, anyákat, hogy taníttassák még két évig gyermeküket. Végül is legtöbb szülőre azzal tudtam hatni, hogy megígérttem, általános műveltségük elmélyítése mellett gazdagabb műszaki ismereteket is nyújtunk gyermekeiknek.

Ezt a tömeges óhaját föltétlenül figyelembe kell vennünk.

Maroshévíz, 1970. január.

Gröller Géza
tanár

Nekünk kell felnőnünk a magasabb színvonalhoz

Szerkesztők és olvasók találkozásai alkalmával a személyes ismeretség rám nagy hatással van, mert az életben is látott hús-vér szerző írásaihoz sokkal jobban ragaszkodom. Talán más, magamfajta munkásember is így van vele. Am itt én nem ezt akarom tovább fejtegetni. A decemberben Vlahicán megtartott Korunk-találkozó nem volt alkalom nagy szavakra és mellődöngetésekre. Ezek ideje lejárt. Nem folytatom tehát azzal, hogy ennyi meg annyi előfizető beszervezését vállalom. Mondani-valóm mélyebb.

Apám Szentkeresztbányán legrégebb olvasója és leghűségesebb gyűjtője a Korunknak (1957-től), így hát maradtam én is ragaszkodó barátja. Tanonckoromban, tizenhatévesen még nem sokat értettem a nehézkes szókincsű cikkekből, de nem adtam fel a megértésükre való ágaskodást, gyakran híván segítségül az idegen szavak szótárát. Aztán egyszer azt vettem észre, hogy szeretem a Korunkat. Már meg sem fordul a fejemből az a gátló gondolat, hogy nekem, közepes fizetésű kategóriába sorolt lakatosnak túlon túl magas ez a folyóirat-színvonal. Már tisztáztam magamban, hogy ezért a magasságért inkább dicséret jár, mintsem ítélet. Mert nekünk kell felnőnünk a magasabb színvonalhoz.

Az esti lícumban tanultak még közelebbi ismeretségre sarkalltak. Milyen büszke voltam, amikor magyar irodalom órán Gaál Gáborról többet tudtam, mint a leadott száraz anyag — és mint amennyit erről a folyóirat tartalomjegyzékének második oldala állandóan jelez... Egy alkalommal a megyei KISZ-bizottság aktivája előtt is mertem vállalni a folyóirat recenzálását és megszerettetését. Aztán Galacon is hűséges barátom maradt, egyes folyóiratszámokat kézről kézre adtam munkások között. Manapság is fáj, ha újságárusítók kirakataiban olvasatlanul látom. Sajnos, a két kezemen meg tudnám számolni, mifelénk is, hányan veszik meg szabadeladásból mérnökök, technikusok és más műszaki értelmiségiek. Vajon ebben a kategóriában az általános műveltségre, tájékozódásra való igény már teljesen kielégített? Adatgyűjtésem nem ezt bizonyítja. Más folyóiratok vonatkozásában sem. Még jó, hogy van egy erős tantestületünk, mely kihozza a városi szintet (ehhez kapcsolódnak az orvos-olvasók is). Van tehát mit tennünk üzemi szinten! Nem elég az, hogy a folyóirat tartalmilag hatékonyságra törekszik; a népszerűsítés hogyanján, hatékonyságán is gondolkoznunk kellene. Nagyon sok érettségizett vagy egyetemet végzett üzemi alkalmazott sokallja a folyóirat árát, a 24 lejt negyedévenként. Ez nemegyszer nemcsak meggondolkoztatott, hanem bántott is. Próbáltam bebizonyítani, hogy „bezzeg” szeszesitalra ennek tízszeresét költik el negyedévenként. Természetesen, ilyen külső ráhatással nem lehet megszerettetni a folyóiratot. De megpróbáltam.

Végül engedtessek meg, hogy szólni merészeljek a szerkesztők—olvasók kapcsolatának egyik lényeges törvényéről. Öt-tízperces áldozatról van szó, amelyet az olvasók levelének megválaszolása igényel, függetlenül attól, hogy figyelemre méltó-e avagy közölhető-e. Ezt az áldozatot a szerkesztőség nem hozza meg minden esetben, holott a levélváltás nemcsak egyszerű kapocs, hanem mágneses vonzás is. A visszhangtalanság pedig nem egyéb, mint a mágnes taszító oldala.

Szentkeresztbánya, 1969 december hava

Ferenczy Lajos Tibor
üzemi lakatos

